

آیا میرزا کوچک خان جنگلی تجزیه طلب بود؟

۱۲ دی ۱۳۹۳ ساعت ۱۵:۱۴

غلامرضا خارکوهی گفت: میرزا کوچک خان به دنبال تجزیه کشور نبود بلکه خاستگاه اولیه قیامش رشت و گیلان بود، میرزا می‌خواست نهضتش را با حمایت مردم مسلمان و روحانیت آگاه به سایر ایالات و در نتیجه به تهران و کل ایران گسترش دهد.

میرزا یونس معروف به میرزا کوچک فرزند میرزا بزرگ، در سال ۱۲۵۹ شمسی در رشت به دنیا آمد. سال‌های نخست عمر را به آموختن مقدمات علوم دینی سپری کرد و در سال ۱۲۸۶، در گیلان به صفوف آزادی‌خواهان پیوست و برای سرکوب محمدعلی شاه روزانه تهران شد.

همزمان با اوج‌گیری نهضت مشروطه، شماری از آزادی‌خواهان رشت، کانونی به نام مجلس اتحاد تشکیل دادند که میرزا کوچک خان هم که در آن دوران یک طلبه بود، به آنها پیوست. در سال ۱۲۹۴ به جای مجلس اتحاد، هیأت اتحاد اسلام، از یک گروه هفده نفری در رشت تشکیل گردید که بیشتر اعضای آن روحانی بودند و میرزا کوچک خان عضو مؤثر آن بود. به زودی میرزا، رهبری این گروه را بر عهده گرفت و پس از اشغال ایران توسط ارتش روسیه تزاری، به مبارزه با این ارتش پرداختند و روستای کسما در ناحیه فومن را مرکز کار خود قرار دادند. این هیأت بتدریج گسترش یافته و بخش وسیعی از شمال کشور زیر نفوذ آن درآمد و به نهضت جنگل و حزب جنگل مشهور شد.

نهضت جنگل فعالیت‌های نظامی مختلفی را بر ضد نیروهای روسی و انگلیسی در شمال ایران انجام داد. اما بتدریج دچار اختلافات داخلی گردید و برخی از سران آن تسلیم و یا اعدام شدند. پس از تسلیم خالو قربان، نیروهای دولتی وارد رشت شدند و چون مذاکرات صلح با جنگلی‌ها به نتیجه نرسید، به تعقیب نیروهای جنگل پرداختند. برخی از نیروها متفرق و برخی تسلیم و تعدادی نیز کشته شدند. در چنین وضع سختی میرزا کوچک خان در سرمای شدید زمستان از همسرش خداحافظی کرده و به اعماق جنگل‌ها رفت تا در فرصتی مناسب بتواند نیروهای پراکنده را سازماندهی کند؛ اما در اثر سرمای شدید به شهادت رسید.

به همین دلیل با غلامرضا خارکوهی تاریخ پژوه شمالی به گفت‌وگو نشستیم که در ذیل می‌آید:

خارکوهی اظهار داشت: میرزا کوچک خان جنگلی از شخصیت‌های نادر تاریخ معاصر است. او، هم یک روحانی متقی و شجاع بود و هم یک روشنفکر با بصیرت سیاسی اجتماعی، که درد مردم را درک می‌کرد.

وی با اشاره به اینکه میرزا یک روحانی صوفی مسلک و گوشه گیر نبود بلکه یک شخصیت آگاه، زمان شناس و مردم شناس بود، گفت: احساس مسئولیت اجتماعی در شرایطی که بحران و فساد و بی عدالتی ایران را فرا گرفته بود و جهان در آستانه جنگ جهانی اول قرار داشت، قیامش را آغاز کرد و به فکر نجات مردم ایران و باز گرداندن استقلال کشور و حاکمیت اندیشه های دینی افتاد.

خارکوهی ادامه داد: میرزا کوچک خان حرکت های آزادیخواهانه خود را هم زمان با مشروطه آغاز کرد که از برجسته ترین اقدامات وی قبل از جنگ جهانی اول، همراهی او با آزادیخواهان و تلاش برای آزاد کردن تهران از چنگال مستبدین و خلع محمدعلی شاه از قدرت بود.

وی افزود: او حتی در واقعه سرکوب مخالفان مشروطه که در گمش تپه استرآباد که به تحریک محمدعلی شاه طغیان کرده بودند، مشارکت فعال داشت، بطوریکه خود در این مبارزات مجروح شد.

تا اینکه میرزا کوچک خان قیامش را بطور مستقل و علنی آغاز کرد. نهضتش به مدت هفت سال به طول انجامید و حوزه نفوذش علاوه بر گیلان، به استان های مازندران و گلستان هم گسترش یافت. مورخ با بیان اینکه البته میرزا کوچک خان دنبال تجزیه کشور نبود بلکه خاستگاه اولیه قیامش رشت و گیلان بود، گفت: میرزا می خواست نهضتش را با حمایت مردم مسلمان و روحانیت آگاه به سایر ایالات و در نتیجه به تهران و کل ایران گسترش دهد.

وی افزود: به عبارت دیگر او اولین انقلاب اسلامی را در محدوده ای کوچک بنیان نهاد و قصد داشت با کمک سازمان اتحاد اسلام آن را به سراسر کشور توسعه دهد.

این مورخ افزود: در هفت سال نهضت میرزا مردم گیلان که پایگاه اصلی حکومتش بود طعم شیرین عدالت اجتماعی و امنیت و رعایت ارزشهای دینی و اصول اخلاقی را به عینیت مشاهده کردند و هنوز خاطرات خوش آن دوران را بیاد دارند.

وی گفت: علت استقبال مردم گیلان و استانهای مازندران و گلستان از نهضت میرزا کوچک خان این بود که از یک طرف از کم توفیقی نهضت مشروطه و مستبدین نو رسیده، سرخورده شده بودند. و از سوی دیگر میرزا کوچک خان سابقه مضره سیاسی و اخلاقی و ستمگری نداشت. بلکه همه او را بعنوان فردی متدین، پاک و بی آرایش و دلسوز و دور از خاندان قاجار و مخالف حاکمان ستمگر می شناختند.

خارکوهی ادامه داد: در واقع مردم میرزا کوچک خان را زبان گویای خود و آینه دردها و رنجها و سیمای زندگی خود می دانستند. به عبارت دیگر قیام او قیامی از جنس انقلاب اسلامی بود. به همین خاطر مردم ایالات مختلف کمکهای زیادی به نهضتش

وی افزود: اما چندی بعد نهضت میرزا کوچک خان از یک طرف با خیانت روس‌ها و برخی عوامل نفوذی مثل خالوقربان‌ها مواجه شد و از طرف دیگر با لشکر کشی رضاخان که آن زمان وزیر جنگ احمدشاه قاجار و مورد حمایت انگلستان بود.

وی در پایان خاطرنشان کرد: در نتیجه نهضت جنگل در گیلان به شدت مورد فشار و تهاجم همه جانبه داخلی و خارجی و سیاسی و نظامی قرار گرفت، لذا چندی بعد میرزا کوچک خان توسط عوامل رضا خان مظلومانه به شهادت رسید و دوران تازه‌ای از یکه تازیهای مستبدین مشروطه نما و مخصوصا حکومت ظالمانه رضا خان آغاز شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۲۶۴۴/آیا-کوچک-میرزا-یا-جنگلی-خان-کوچک-میرزا-یا-۲۲۶۴۴>